

به نام خدا

خلاقت در معماری مدارس ابتدایی

ویرسندگان

ر. جهانگیرگاسن

(مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد هشتگرد)

سمیرا آرين

(مدرس دانشگاه علمی کاربردی شهید بهشتی)

انتشارات عالم تاب

تابستان / ۱۳۹۷

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: جهانگیر گلشن، رقیه، ۱۳۵۶-
عنوان و نام پدیدآور	: خلاقیت در معماری مدارس ابتدایی / ر. جهانگیر گلشن، سمیرا آرین.
مشخصات نشر	: کرج: عالم تاب، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۰ ص.: مصور(رنگی)، جدول(رنگی)، نمودار(رنگی).
شابک	: ۱۷۰۰۰۰ ریال-6-999050-622-978:
وضعیت فهرست نویسی	: قیما
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۲۴ - ۱۳۰.
موضوع	: ساختمان‌های مدارس- ایران - طرح و ساختمان- نمونه پژوهی
موضوع	: School buildings-- Iran -- Design and construction-- Case studies
موضوع	: مدرسه‌های ابتدایی - ایران-- نمونه پژوهی
موضوع	: Elementary schools -- Iran-- Case studies
موضوع	: معلمان مدرسه‌های ابتدایی - ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	: Elementary school teachers-- Iran -- Case studies
شناسه افزوده	: آیین، سمیرا، ۱۳۶۰ -
رده بندی کنگره	: LB۲۲۲۱/ج۹خ۸ ۱۱
رده بندی دیویی	: ۳۷۱/۰۴۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۶۰ ۳

نشر عالم تاب

البرز- کد پستی: ۳۱۹۳۹۸۶۳۵۸

تلفن: ۰۲۱-۳۴۳۱۰۴۳۶

خلاقیت در معماری مدارس ابتدایی

مولفان: رقیه جهانگیر گلشن، سمیرا آرین

نوبت چاپ: اول/۱۳۹۷/شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۷۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق این اثر محفوظ است. هرگونه تکثیر جزئی و کلی این اثر بدون اجازه ی ناشر ممنوع و موجب پیگرد قانونی است.

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل اول

مبانی نظری معماری مدارس ۱۱

شناخت رویکرد ۱۲

خلاقیت ۱۲

تعریف خلاقیت ۱۳

سرچشمه و مراتب خلاقیت از دیدگاه قرآن ۱۵

فرآیند خلاقیت ۱۶

مدل والاس ۱۷

مدل روسمن ۱۷

مدل اسپورن ۱۸

مدل آمابیل ۱۸

مدل پلسک ۱۹

دیدگاه‌های مطرح شده درباره‌ی خلاقیت ۱۹

دیدگاه تورنس ۱۹

پرورش خلاقیت ۲۲

عامل سن در خلاقیت ۲۷

شناخت کودک ۳۰

تعریف کودک ۳۰

روان‌شناسی کودک ۳۱

الف. ویژگی‌های رشد کودک ۷ تا ۹ ساله ۳۱

۴۶	الف. تعریف بازی
۴۶	ب. اهمیت بازی در ارتقا خلاقیت کودکان
۴۷	ج. تاثیر بازی بر رشد کودک
۴۸	د. انواع بازی
۴۸	بازی‌های جسمی
۴۸	بازی‌های تقلیدی
۴۸	بازی‌های نمایشی
۴۹	بازی‌های نمایی
۴۹	بازی‌های تخیلی
۴۹	بازی‌های آموزشی
۴۹	نقش سن در بازی کودکان
۵۱	و. منطقه‌بندی فضای بازی کودکان و محیط و انواع فعالیت
۵۲	مشارکت
۵۴	محیط و خلاقیت کودک
۵۴	جایگاه روان‌شناسی محیط در طراحی معماری
۵۵	نقش محیط فیزیکی در رشد کودک
۵۶	نقش محیط فیزیکی در پرورش خلاقیت
۵۷	عوامل کالبدی موثر در ارتقا خلاقیت کودکان
۵۹	رابطه‌ی تنوع محیط و خلاقیت
۵۹	تکنیک‌های خلاقیت در طراحی فضاهای آموزشی
۶۰	نمایش ارزش
۶۱	ایجاد ابهام
۶۱	تنش

- تغییرپذیری فرم و ساختارشکنی ۶۲
- استعاره‌های محسوس و نامحسوس ۶۲
- پارادوکس و متافیزیک ۶۲
- اصول طراحی فضاهای آموزشی کودکان در ایران با رویکرد ارتقا خلاقیات ۶۲
- اصل ۱- ترکیب فضاهای باز (طبیعی) و بسته (براساس ویژگی تنوع پذیری عناصر طبیعی) ۶۳
- اصل ۲- طراحی پهن آزاد (براساس ویژگی تغییر پذیری فضا) ۶۳
- اصل ۳- نشانه‌دار ۶۳
- اصل ۴- استفاده از عناصر جمیع (براساس ویژگی تنوع پذیری و بازی سازی عناصر طبیعی) ۶۴
- اصل ۵- تنوع رنگ (براساس ویژگی تکمیل پذیری) ۶۴
- اصل ۶- تنوع اجزا و مبلمان (براساس ویژگی تکمیل پذیری و ترکیب پذیری اجزا) ۶۴
- اصل ۷- تنوع و انعطاف فضا (براساس ویژگی تغییر پذیری فضا) ۶۵

فصل ۱۰ و ۱۱

- پیشینه فضای باز در مدارس ۶۷
- مروری بر پژوهش‌ها و اقدامات انجام شده در ایران ۶۸
- سابقه تاریخی فضای باز مدارس ۷۳
- آمریکا ۷۳
- اروپا ۷۵
- بررسی نمونه‌های موردی ۷۶
- مدرسه ابتدایی خیابان اسپنزی ۷۶
- موزه علوم ایالت مونتانا ۷۷
- مدارس شهر بوستون در آمریکا ۸۲

فصل سوم ۹۵

- تدوین پرسشنامه و آزمون فرضیه‌ها ۹۵

۹۶	روش و طرح تحقیق
۹۷	جامعه آماری
۹۸	نمونه و روش نمونه گیری و حجم نمونه
۹۹	ابزار گردآوری داده‌ها
۹۹	ابزار سنجش
۱۰۱	روایی پرسشنامه
۱۰۱	پایایی پرسشنامه
۱۰۲	ماهیت آزمون T
۱۰۲	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۰۲	توصیف متغیرها
۱۱۸	محدودیت‌ها
۱۱۸	پیشنهادهای
۱۱۸	دسترس پذیری و نظم پذیری
۱۱۹	جذابیت و شگفت انگیزی
۱۱۹	شایستگی و پاسخگویی
۱۲۰	آسایش و ایمنی
۱۲۰	طبیعت‌گرایی و منظره‌پردازی
۱۲۱	مشارکت و بازی‌پذیری
۱۲۳	منابع فارسی
۱۲۸	منابع لاتین

مقدمه

هرچند توانایی خلاقیت، طبعاً بالقوه و به نحو فطری در انسان به ودیعه نهاده شده است، اما ظهور و رشد و توسعه آن راسه به عوامل مختلف فردی، اجتماعی، محیطی و غلبه بر موانع فردی و اجتماعی است. یکی از ظرایف‌های مغفول در تعلیم و تربیت کودکان ایرانی، کالبد فضای آموزشی است. صاحب نظران تعلیم و تربیت بر نقش مکان در تربیت کودک تأکید ویژه‌ای دارند. معماری را منظر مدرسه یکی از جذاب‌ترین موضوعات طراحی معماری محسوب می‌شود چرا که رعایت مهم آموزش و پرورش کودکان امروز و بزرگان آینده را در بر می‌گیرد. متأسفانه در ایران، اکثر دبستان‌ها و مهدکودک‌ها در فضاهای فاقد طراحی مناسب و یا در فضاهایی با کاربری غیر آموزشی مانند آپارتمان‌های مسکونی تأسیس و با نقاشی و رنگ آمیزی، عمارتاً به محیطی کودکانه تبدیل شده‌اند.

در فرایند نوین تعلیم و تربیت، کوشش برای هرچه وابسته‌تر شدن انسان به نیروی عقل و استعداد تحلیل‌گر درونی است که معطوف به اصولی چون آزاد اندیشی و خلاقیت، عقلانیت، پیشرفت، مشارکت و کنش‌گرایی، کیفی‌گرایی، استعدادهای و تفاوت‌های فردی و نیز فرهنگ اجتماعی است (نظری، ۱۳۸۸). اما این ایده‌نیامند روش‌های آموزشی و فضاهای آموزشی متناسب با خود است. از این رو جوامع مختلف به

دلیل عدم تدوین و اجرای برنامه‌های درسی متناسب و نادیده انگاشتن نقش فضاهای آموزشی در امر تعلیم و تربیت کودکان، همچنان از معماری سنتی کلاس و برنامه‌های سنتی درسی برای آموزش بهره می‌گیرند. تصور غالب موجود از مدرسه، تنها کلاس‌های درس است که در بیشتر موارد با حیاطی با پوشش آسفالت با یک ردیف شیر آبخوری در یک گوشه و سرویس‌های بهداشتی در گوشه‌ای دیگر تلفیق شده است. تصویر شماره یک، تصویری از الگوی متداول مدارس امروز کشور را نشان می‌دهد. در این وضعیت طراحی فضاهای آموزشی کاملاً تیپ سازی شده بوده و رفتارهای مشخصی از دانش آموزان انتظار بیرون و هر گونه فعالیت خارج از چارچوب خرق عادت محسوب شده و اگر تنبیه نشود مورد اس‌عبال برقرار نمی‌گیرد.

www.ketabk.org